

En antibiotikabehandling står aldrig ensam

Antibiotikaplattformen arrangerade ett webinarium tisdagen den 12 mars där bakgrund och olika aktörers behov av samt förhållande till djursjukdata diskuterades.

Djursjukdata har utgjort grunden för en unik övervakning av sjukdomsläge och djurvälstånd i Sverige. Detta gäller framför allt mjölkproduktion, men potential finns för fler djurslag då systemet omfattar alla livsmedelsproducerande djur samt även häst. Forskning, avelsvärdering, rådgivning och utveckling av djurhållande företag, samt veterinärers och yrkesmässiga djurhållares egenkontroll, har ovärderlig nytta av dessa data. I samband med att djursjukdatasystemet nu uppdateras arrangerades seminariet för att beskriva de nyttor som systemet bidragit med samt att inspireras av olika aktörers perspektiv på djursjukdata och vikten av tillgängliga data som framgångsfaktor för god djurvälstånd och minskad antibiotikaresistens.

Ann Lindberg, generaldirektör, Statens Veterinärmedicinska Anstalt, modererade seminariet och inledde med att reflektera kring titeln på seminariet som underförstått adresserade de svenska mervärdena och varför vi behöver data om behandlingar. God djurhälsa är en kombination av att förebygga sjukdom och att ge rätt behandling när det behövs. För att det ska fungera så måste vi förstå de epidemiologiska förutsättningarna, dvs kunna svara på frågorna vem? vad? var? och när? Vi behöver då ha tillgång till data, men det räcker inte med enbart behandlingar, utan vi behöver ha mer information som kan kopplas till individen och platsen. Ann resonerade även om vilka "vi" är som har behovet – i början drevs frågan av näringen, dvs husdjursorganisationer och lantbrukare, men efterhand har även veterinärer och det offentliga insett behov och möjligheter, men även begränsningar, hos djursjukdata.

Lena Hellqvist Björnerot, Sveriges chefveterinär, Jordbruksverket, gav sedan en bakgrund och lägesbeskrivning

för djursjukdata. Djursjukdata är ett system för inrapportering av läkemedelsbehandlingar och behandlingar av smittsamma sjukdomar hos livsmedelsproducerande djur. Det har varit på plats sedan 1999, men funnits i någon form sedan 1982, och har använts till officiell statistik över bland annat antibiotikaanvändningen, såväl nationellt som internationellt. Det har dock funnits brister och Jordbruksverket fick 2019 ett regeringsuppdrag att ta fram förbättringsåtgärder, som numera även måste samordnas med EU:s nya förordning om veterinärmedicinska läkemedel. Under arbetet ifrågasattes den lagliga grunden för djursjukdata och kravet att rapportera in andra läkemedelsbehandlingar än antibiotika avskaffades i november 2023. Jordbruksverket har påtalat behovet att återigen kunna ta in data för andra läkemedelsbehandlingar för Regeringskansliet.

Hans Stålhammar, senior geneticist, VikingGenetics, berättade hur djursjukdata används i aveln för mjölkkor och då framför allt för juverhälsa. Genomiska avelsvärden har sedan 2008/2009 revolutionerat avelsarbetet, framför allt genom att förkorta generationsintervallet. Detta har medfört en positiv genetisk trend även för juverhälsa, vilket var svårt att uppnå innan dess. Hans visade att det genetiska framsteget från 2011 till 2021 motsvarar en minskning av antalet mastitbehandlingar med cirka 1 miljon dygnsdoser med antibiotika, som hade utförts om inte avelsarbetet gjorts. Denna sänkning av antal behandlingar har också medfört ett minskat mjölksvinn, orsakat av karensdagar, på cirka 75 miljoner kg mjölk eller 5 000 tankbilar med mjölk som kommit till mejeriet.

<https://www.ksla.se/om-ksla/projekt/antibiotikaplattformen/> Foto: IStock.

Genomiska avelsvärden har medfört en positiv genetisk trend för juverhälsa. Foto: Wolfgang Ehrecke/Pixabay.

Djursjukdata kan användas förebyggande inom mjölkproduktionen. Foto: Per Eriksson/KSLA.

Helena Torkelsson, chefsveterinär, Växa, beskrev varför och hur djursjukdata kan användas i förebyggande djurhälsovård inom mjölkproduktionen. Hon presenterade en del av de hjälpmedel som Växa har tagit fram, som baseras på "Signaler Djurvälstånd", och gav ett exempel från en gård som använt sig av detta. Man arbetar med en djurhälso-plan genom att sätta mål, införa rutiner och följa upp utfall. Arbetssättet är helt avhängigt av tillgång till bra data, och då inte enbart behandlingsdata. Resultatet har i det beskrivna fallet blivit en dramatiskt förbättrad kalvhälsa och förbättrad lönsamhet genom minskade djurhälsokostnader beräknade från "Signaler Djurvälstånd", samt inte minst en trevligare arbetsmiljö och större arbetsglädje på grund av friskare djur och bättre produktion. Tack vare en mångårig tillgång på data, och erfarenhet av att arbeta aktivt med dem, går svensk djurhälsovård på kunskapsexport till bland annat Cypern. Växa har tillsammans med Arla också tagit fram ett rådgivningsverktyg "CCC – CowCareCompanion®", som kommer att användas i alla Arlas länder, även om data-underlagen inte alltid är lika bra som de som finns i Sverige.

Ett konkret exempel på den praktiska användningen av data i ett företagsperspektiv gavs av Christina Winblad, mjölkproducent. Tillgång till bra data behövs för uppföljning av såväl växtodling, kostall som ekonomi, där man sätter mål på bland annat djurhälsokostnader från "Signaler Djurvälstånd". Det är en utgångspunkt för att skapa standardrutiner och för att mäta och till uppföljning. I den bästa av världar önskar sig Christina en bättre samordning mellan alla olika datakällor för att minska dubbelarbetet och inte minst administrationen.

Charlotte Hallén Sandgren, vet.med.dr, beskrev arbetet som ligger till grund för "Signaler Djurvälstånd" som används i djurhälsoarbetet för mjölkkor. I projektet registreras djurvälståndet noggrant på gården och jämfördes med en lång rad (65) nyckeltal som kunde tas fram baserat på de data som registrerats. Ett begränsat antal nyckeltal visade sig kunna identifiera både besättningar med djurvälståndsutmaningar och sådana med god djurvälstånd. I princip alla kokontrollanslutna besättningar använde verktyget inom ett år efter lanseringen, och har fortsatt så, och i princip alla nyckeltal pekar på en förbättring. Noterbart är att läkeme-

delsanvändning inte hade något samband med dålig djurvälstånd, vilket indikerar att det inte räcker med att registrera läkemedelsanvändningen för att ha koll på välfärden.

Eva Kalling Lundberg, kansliråd, Landsbygds- och infrastrukturdepartementet, presenterade en lägesrapport om djurhälsodata. Departementet har nyligen remitterat promemorian "En utvidgad insamling och utlämning av djursjukdata" där förslag finns på hur insamling och hantering av dessa data kan se ut i framtiden. Syftet med förslaget är att lösa rättsliga problem, göra insamling av uppgifter möjlig och förbättrad samt möjliggöra att Jordbruksverket kan dela data med myndigheter och organisationer, men med ändamålsenligt skydd. På en fråga från publiken konstaterades att användning av djurhälsodata i forskning inte behandlats i arbetet med promemorian på grund av tidsbrist. Remissvaren ska vara inskickade senast den 26 april 2024 och förhoppningen är att en ny reglering ska kunna träda i kraft sista kvartalet 2024.

Presentationen följdes av en paneldiskussion där deltagarna bland annat reflekterade kring kopplingen mellan djurhälsodata och användningen av antibiotika. Det fördes även ett resonemang om att djurhälsodata kan användas till att marknadsföra det goda djurhälsläget i Sverige, både nationellt och internationellt. Det framfördes även ett förslag att använda djursjukdata till riskbaserad tillsyn, det vill säga att en besättnings status skulle påverka omfattningen av tillsynen av djurhälsa och -välfärd och att på andra sätt ge lättnader för besättningar med dokumenterat god djurvälstånd. En fråga från publiken var om det nya regelverket även skulle gälla sport- och sällskapsdjur, och svaret från Regeringskansliet var att promemorian inte begränsades till vissa djurslag, men att Jordbruksverket kunde komma att modifiera det i sina tillämpningsföreskrifter.

Med utgångspunkt från seminariet kan vi konstatera att en kontinuerlig insamling av djurhälsodata, och möjlighet att kombinera dessa med andra uppgifter, är mycket viktigt för ett fortsatt aktivt arbete för förbättrad djurhälsa och -välfärd. God information kan göra att antibiotika används rätt, det vill säga så lite som möjligt men så mycket som nödvändigt, och därmed borga för en fortsatt låg antibiotikaanvändning i Sverige.

Ulf Emanuelson, Charlotte Hallén Sandgren